

Osallisuuden ja osallistumisen merkitys

Asukkaat maakuntauudistuksen keskiöön
Maakuntakoulutukset

Liisa Häikiö

Miksi osallisuus on tärkeää?

Ihmisillä on oikeus osallisuuteen ja osallistumiseen

- Ihmisoikeuksien julistus (1948)
- Euroopan ihmisoikeuksien sopimus (1950)
- Euroopan sosiaalinen peruskirja (1996)

Oikeudet koskevat perustarpeita esim. asumista, terveyttä, koulutusta, työntekoa, henkilöiden vapaata liikkuvuutta sekä lasten, ikääntyneiden, vammaisten henkilöiden ja perheen suojelua.

Kansallinen ymmärrys osallisuuden edistämisestä perustuu globaaliin ajatteluun

- Osallisuuden edistäminen on syrjäytymisen ehkäisemistä:
 - » Työllisyyden edistäminen, köyhyyden torjunta, eriarvoisuuden poistaminen, monikulttuurisuus, sosiaali- ja terveystalvelut
- Osallistumisen edistäminen on yhteiskunnan kehittämistä:
 - » Asuinalueiden, palveluiden ja elinympäristöjen suunnittelua
- Lainsäädäntö velvoittaa monella tavalla

Osana maakuntien suunnittelua

- Osallistumiskeinot ja –menetelmät
- Osallistumisen rakenteet
- Maakunnan osallistumisen ja vaikuttamisen strategiset tavoitteet
- Osallisuusohjelma tai –suunnitelma

Mitä osallisuus on?

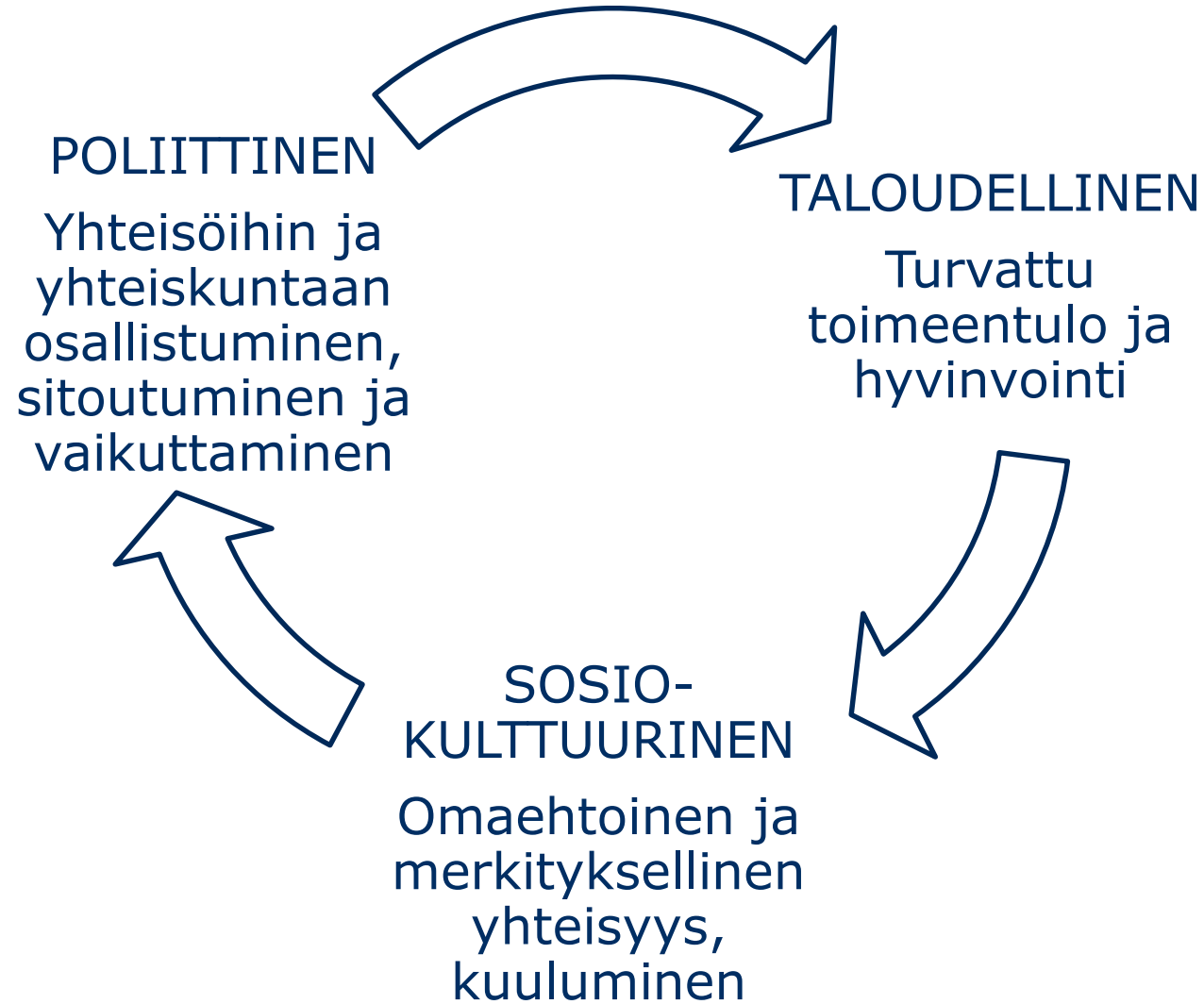
Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan osallisuus merkitsee

- (1) mukanaoloa
- (2) vaikuttamista
- (3) huolenpitoa
- (4) yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä

Mitä osallisuus on? (Isola ym. 2017)

- liittymistä(*involvement*)
- suhteissa olemista (*relatedness*)
- kuulumista (*belonginess*)
- yhteisyyttä(*togetherness*)
- yhteensopivuutta (*coherence*)
- mukaan ottamista (*inclusion*)
- osallistumista (*participation*)
- vaikuttamista
- demokratiaa
- Edellä mainitun järjestämistä ja johtamista (*governance*).

YHTEISKUNNALLINEN OSALLISUUS

Osallisuus on

Prosessimaista

- Muuttuvaa, tilanteista ja käytännöissä muodostuvaa

Toiminnallista

- Yhdessä tekemistä, osallistumista ja omien asioiden edistämistä

Olemista

- Yhteisyyttä, jaettua vastuutta ja luovuttamattomia oikeuksia

OSALLISUUS	Mahdollistavat kehät	Kutistavat kehät
Sosiaaliset suhteet	Muuntautuvuus: Globaalisti ja paikallisesti erilaisten toimijoiden ja asioiden yhdistely	Sulkeutuminen: Arjesta selviytyminen perheen, ystävien ja samassa tilanteessa olevien turvin
Palvelut	Voimavarakeskeisyys: Käytäntöjen ja toimintamallien luominen ja yhteiskehittäminen	Ongelmakeskeisyys: Tarpeiden ja tuen sovittaminen palveluiden logiikkaan
Yhteiskunnan jäsenyys	Uudistava toimijuus: Käytännöllinen asiantuntijuus; toiminnallisten verkostojen luominen	Tunnistamaton toimijuus: Marginaaleissa toimiminen ja niihin ohjaaminen; heikot verkostot

OSATTOMUUS

OSATTOMUUS VOI OLLA
YKSIULOTTEISTA:

Taloudellisen, sosiaalisen tai
poliittisen osallisuuden
eriytymistä

Kaikista näistä löytyy helposti
esimerkkejä joka päiväisestä
ympäristöstämme

ERITYISESTI OSATTOMUUS ON
MONIKERROKSELLISTA:

Osallisuuden eriytymisen yhteen
kietoutumista moninaisilla tavoilla

Taloudellisen, sosiaalisen ja
poliittisen osallisuuden tai niiden
puutteen toisiaan vahvistava ja
tuottava luonne

	Osallisuuden tunne	Osallisuutta vahvistavat käytännöt	Osallisuutta mahdollistavat verkostot	Voimavarat osallisuuden lähtökohtana
Sosiaalinen osallisuus	TOIVO-musikaali	Palveluliikenne	Mentorointi	Sosiaalinen ravintola & yhteisökeskus
Taloudellinen osallisuus	Jaetut työtilat	Osallistuva budjetointi	Skeittiparkin rakentaminen	Osaamis-kartoitukset
Poliittinen osallisuus		Vanhusneuvosto/nuorisovaltuusto		Yhteiskehittäminen/sosiaaliset innovaatiot
Kulttuurinen osallisuus	Jalkapallojoukkue	Lähipalvelut Arjen pelastajat		

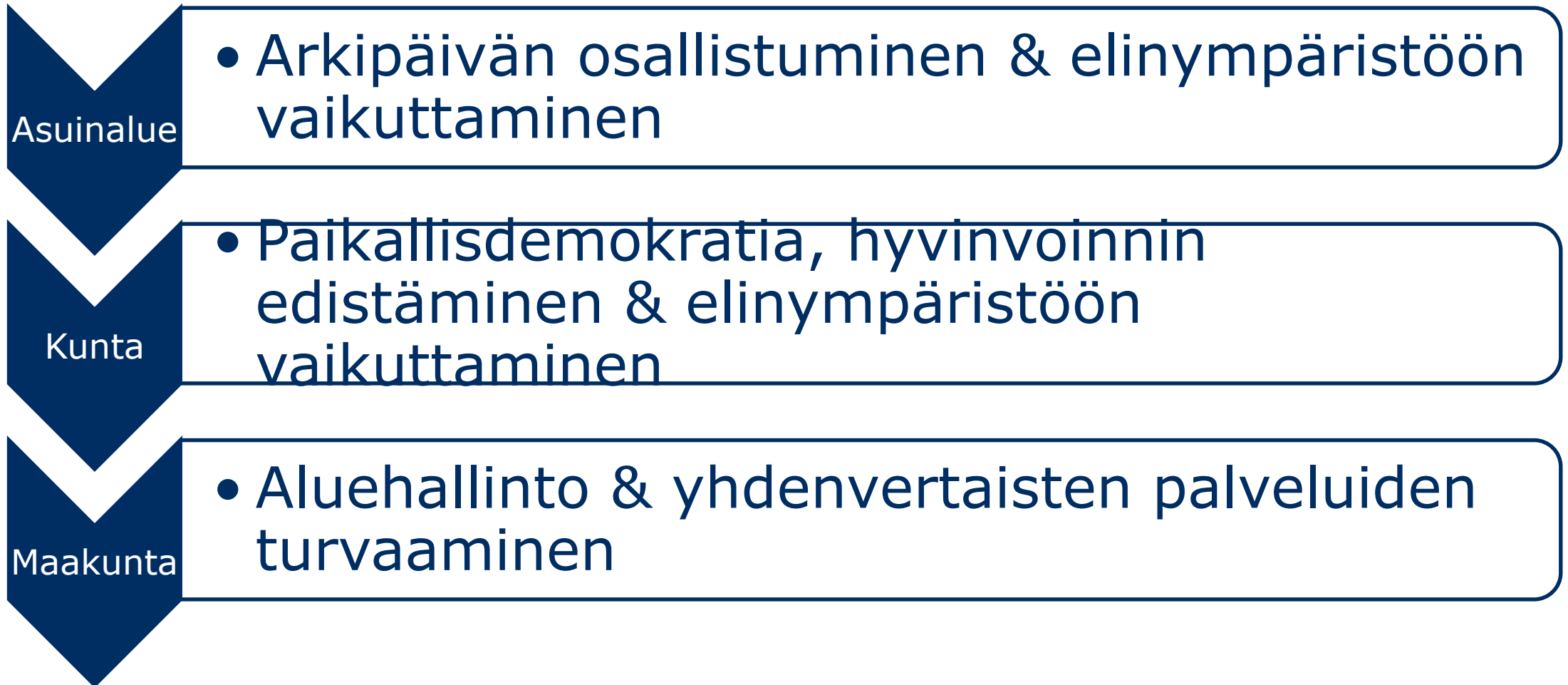
Osallisuuden edistämisessä huomioitavaa maakunnissa

Osallisuus = osallistuminen
Osallisuus $\neq$ osallistuminen

NUORTEN OSALLISUUS & TULEVAISUUDEN PALVELUT

Osallistumisen kerroksellisuus

Osallisuus ja osattomuus palveluissa

Palvelutarpeiden
tunnistaminen

- Tunnistettut ja tunnistamattomat tarpeet

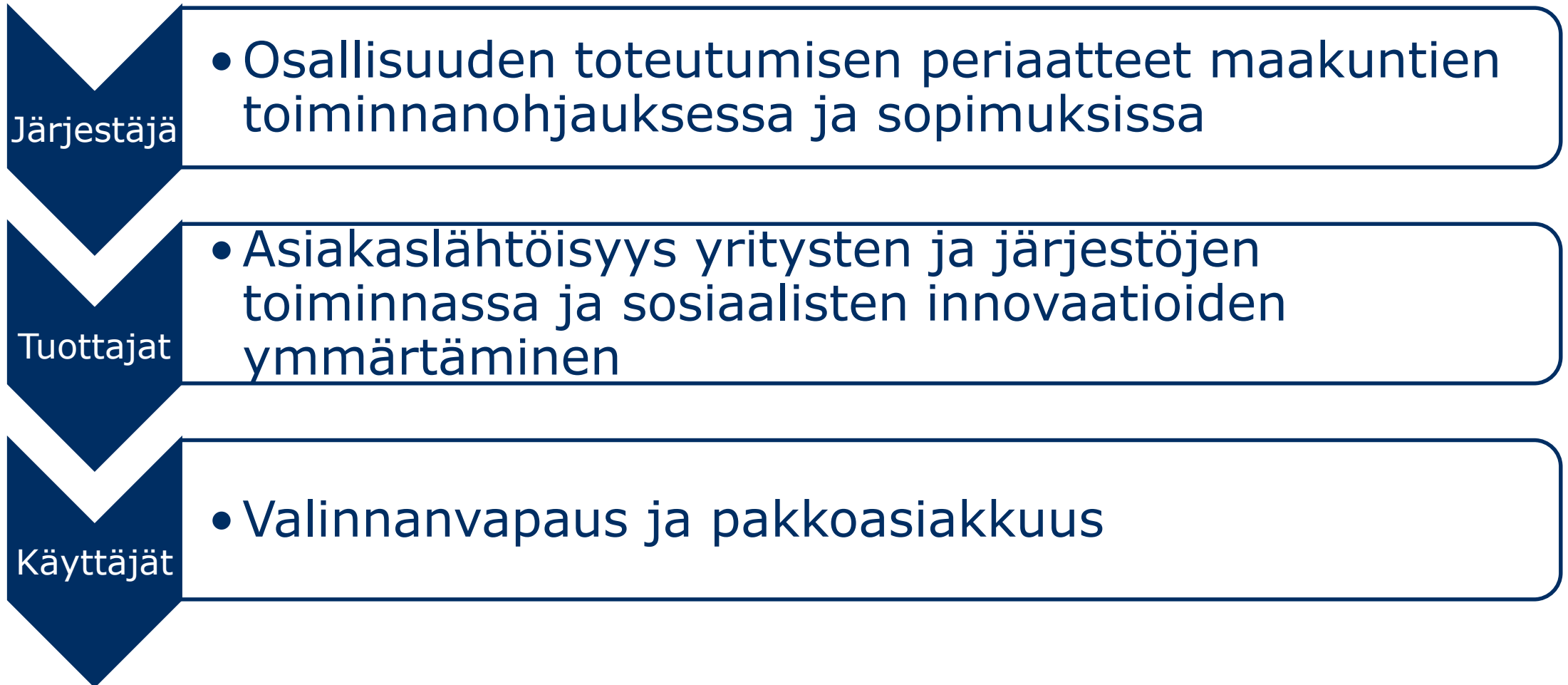
Palvelutarpeiden
oikeuttaminen

- Yhteiset ja eriytyvät tarpeet

Resurssipäätökset

- Verovararat ja palvelumaksut

Osallisuutta luodaan monella tavalla

Kirjallisuutta

Häikiö L. (2005) [Osallistumisen rajat. Valta-analyysi kestävän kehityksen suunnittelusta Tampereella](#). Tampere University Press.

Häikiö L. & Snellman K. (2017). [Marginaalisessa yhteiskunnallisessa asemassa olevien nuorten osallistuminen](#). Teoksessa Bäcklund P. & Häkli J. & Schulman H. (toim.) *Kansalaiset kaupunkia kehittämässä*. Tampere: Tampere University Press, 118–135.

Isola, A-M ym. (2017) Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehystä rakentamassa.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/135356>

Luhtakallio, E. (2018) Demokratia suomalaisessa lähiössä. Into Kustannus.

Van Aerschot, L. & Salminen, J. (2018) Hyvä, paha lähiö - nuoret ja asuinalueella syntyvä sosiaalinen pääoma. *Sociologia* 55:3, 248-262.

Mäntyneva, P. & Hiilamo, H. (2018) [Osallisuuden ja osattomuuden dynamiikka työ toiminnassa. Etnografinen tutkimus kolmella kuntouttavan työtoiminnan kentällä](#). Yhteiskuntapolitiikka 83:1, 18-28.

Puumala, E. (2019, tulossa) Kohtaamisen rohkeus: Ennakkoluulot ja dialogit nuorten maahanmuuttajataustaisten aikuisten arjessa. Teoksessa Rohkeus. Tieteen päivien julkaisu. Helsinki: Gaudeamus.

Thernborn, G. (2014) Eriarvoisuus tappaa. Vastapaino.